

Julien Clerc zingt Marceline Desbordes-Valmore

4 juli 2021

Julien Clerc is in Frankrijk een beroemdheid. Nog wel. Marceline Desbordes-Valmore (1786-1859) niet meer. Dat was wel anders tijdens haar leven. Toen werd ze alom bewonderd, bewierookt, door velen van haar kunstbroeders, en niet door de minsten. Zo was ze goed bevriend met Balzac. Verlaine vond haar naast George Sand de enige vrouw in de 19e eeuw met genie en talent en nam een aantal van haar gedichten op in zijn bundel *Poètes maudits*. Baudelaire beweerde dat zij slechts in vergetelheid kon raken bij diegenen die geen gevoel en geen smaak hadden. De criticus Sainte-Beuve vergeleek haar kunst met de zang van een vogeltje. En in de vorige eeuw nog noemde Aragon haar een van de grootste dichters aller tijden en wijdde de Oostenrijker Stefan Zweig, auteur van de beroemde *Schachnovelle*, een hele studie aan haar.

Marceline Desbordes-Valmore:
"Les femmes, je le sais, ne doivent pas
écrire. J'écris pourtant".

In zijn *Marceline Desbordes-Valmore. Das Lebensbild einer Dichterin* las ik over de bittere armoede die ze kende in haar jeugd. Het gezin was door de Revolutie tot de bedelstaf veroordeeld. Zweig vertelt over haar reis samen met haar moeder naar Guadeloupe. Een rijk familielid aldaar had beloofd hen financieel op de been te zullen helpen. Maar bij aankomst in dat verre land bleek ook daar een revolutie gaande. De neef, die tot voor kort in grote welstand leefde, zat aan de grond en Marceline's moeder stierf een half jaar later aan de gele koorts. Bedroefd en berooid keerde ze terug naar haar vaderland. In Rouen begon ze een carrière als actrice en zangeres. Later ging ze naar Parijs. Ze kon aardig acteren en zingen. Ik zal niet uitweiden over haar leven, over het verlies van haar vele familieleden, waaronder haar vijfjarig zoontje, haar liefdesleven, dat een onpeilbare put van ellende was.

Pas op latere leeftijd, ze was de dertig al gepasseerd, werd haar dichtertlijke ader ontdekt. Het waren de hoogtijdagen van de Europese Romantiek. Haar poëzie is dan ook zwanger van romantische, onmogelijke liefdes. In haar verzen

Julien Clerc.

worden heel wat tranen geplengd. Haar vijanden noemden haar *Notre-Dame des Pleurs*, ofwel *Onze Lieve Vrouw der Tranen*. Tot mijn verbazing besteedde drie jaar geleden de radiozender *France Culture* bijna een uur lang aandacht aan haar. Later begreep ik waarom. In de negentiende eeuw waren er namelijk weinig of geen vrouwen die zich actief met literatuur bezig hielden. Dat paste niet bij een vrouw. Marceline was een uitzondering. In die radio-uitzending bleek overigens dat latere feministen haar niet moeten. Ze was geen strijdster voor gelijke vrouwenrechten. Ze incarneert in de ogen van haar seksegenoten *das Ewig-Weibliche*, het type vrouw waar mannen in de negentiende eeuw op vielen. Tegenwoordig wordt haar werk, op een enkel gedicht na, nauwelijks meer gelezen. Alleen in academische kringen wordt ze nog bestudeerd.

Ik plaats en vertaal hier haar gedicht *Les Séparés*, omdat ze als vrouw een dappere eenling was in het literaire wereldje van haar tijd. Alleen al om die reden verdient ze het om niet in vergetelheid te raken. Julien Clerc draagt met de vertolking van het gedicht een steentje bij aan het behoud van haar naam en bewijst tevens dat poëzie nog altijd leeft in Frankrijk.

Les séparés

N'écris pas. Je suis triste, et je voudrais m'éteindre.
Les beaux étés sans toi, c'est la nuit sans flambeau.
J'ai refermé mes bras qui ne peuvent t'atteindre,
Et frapper à mon cœur, c'est frapper au tombeau.
N'écris pas!

N'écris pas. N'apprenons qu'à mourir à nous-mêmes.
Ne demande qu'à Dieu... qu'à toi, si je t'aimais!
Au fond de ton absence écouter que tu m'aimes,
C'est entendre le ciel sans y monter jamais.
N'écris pas!

N'écris pas. Je te crains; j'ai peur de ma mémoire;
Elle a gardé ta voix qui m'appelle souvent.
Ne montre pas l'eau vive à qui ne peut la boire.
Une chère écriture est un portrait vivant.
N'écris pas!

N'écris pas ces doux mots que je n'ose plus lire:
Il semble que ta voix les répand sur mon cœur;
Que je les vois brûler à travers ton sourire;
Il semble qu'un baiser les empreint sur mon cœur.
N'écris pas!

De gescheiden geliefden

Schrijf niet. Ik heb verdriet, en zou willen verdwijnen.
De mooie zomers zonder jou zijn nachten zonder vlam.
Mijn armen heb ik weer gesloten, ze kunnen jou niet bereiken,
En kloppen op mijn hart, is kloppen op mijn graf.
Schrijf niet!

Schrijf niet. Sterven is iets wat je alleen moet leren.
Vraag maar aan God... aan jezelf of ik van je hield!
In het diepst van jouw afwezigheid horen dat je van me houdt,
Is de hemel horen maar hem nooit kunnen aanschouwen.
Schrijf niet!

Schrijf niet. Je maakt me bang; ik vrees mijn geheugen;
Ze heeft je stem onthouden die me regelmatig roept.
Toon levend water niet aan wie het niet kan drinken.
Een lieve brief is een portret dat leeft.
Schrijf niet!

Schrijf niet de lieve woorden die ik niet meer durf te lezen:
Het is alsof je stem ze laat klinken in mijn hart;
Alsof ik ze door je glimlach heen zie branden;
Het is alsof een kus ze grift in mijn hart.
Schrijf niet!

